

Брагіна Юля Артурівна, студентка
3-го курсу Інституту післядипломної
освіти Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка
Науковий керівник: **Захарченко**
П.П., доктор юридичних наук,
професор

МУНІЦИПАЛЬНІ СИСТЕМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

З початку 90-х років ХХ століття Україна перебуває у стані тривалої трансформаційної кризи, під час якої мають бути розв'язані такі питання як: розбудова власної державності, формування політичної нації, створення демократичної системи правління, перехід до сучасної ринкової економіки, формування нових суспільних цінностей [1, с. 5].

Успішна демократична держава це колоборація органів місцевого самоврядування із органами виконавчої влади.

Перед нинішнім поколінням стоїть завдання відповісти на виклики, що перед ним стоять та віднайти ефективні засоби та шляхи розвитку держави на шляху до громадянського суспільства. Місцеве самоврядування – це базис до побудови демократичної держави. Задля формування дієвих засобів та шляхів розвитку необхідно вивчити досвід зарубіжних країн.

В різних країнах світу місцеве самоврядування має специфічну форму і назву. Аналізуючи муніципальні системи зарубіжних країн, можна дійти висновку, що у світі існує чимало всіляких моделей місцевого самоврядування. Вони відрізняються одна від одної за принципами формування, характером їхніх взаємин з органами державної влади, формами взаємодії представницьких і виконавчо-розпорядчих органів влади [2, с. 47].

Дослідженням теорій та моделей місцевого самоврядування присвячені роботи Г. Аренса, Н. Гербера, О. Гірке, А. Токвіля, Р. Моля, О. Васильчикова, М. Драгоманова, Л. Штейна, Р. Гнейста, М. Лазаревського, О. Батанова, М. Баймуратова, В. Погорілка, М. Пухтинського, Ю. Шемшученка та інших дослідників муніципального права.

Відповідно до ст. 3 Ч. 1 Європейської Хартії місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року, місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення. Це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи. Це положення жодним чином не заважає використанню зборів громадян, референдумів чи будь-якої іншої форми прямої участі громадян, якщо це дозволяється законом [2].

Дослідники виокремлюють п'ять основних моделей місцевого самоврядування: англосаксонську, біполярну, іберійську, змішану та радянську. Лаконічно охарактеризують кожну із них.

Англосаксонська модель місцевого самоврядування поширена у Великобританії, Австралії, Канаді, США, Новій Зеландії та деяких інших країнах. Органи місцевого самоврядування наділені значною самостійністю, у них відсутня жорстка ієрархічна підпорядкованість. Вони діють автономно в межах наданих їм повноважень. Місцева громада керується власними звичаями і правилами, які не мають суперечити загальнодержавному законодавству. Наприклад, населення наділено правом обирати не тільки представницькі органи місцевого самоврядування, а й інші органи місцевого самоврядування: шерифа, муніципального скарбника тощо [3, с. 30].

Франція вважається основоположницею континентальної моделі. Ця модель являє собою «ієрархічну» піраміду, якою відбувається передача різних директив та інформації. Базується на засадах поєднання виборності представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування і призначення з центра на місця повноважних представників державної влади [4, с. 48].

Змішана модель розповсюджена у таких країнах як Австрія, Російська Федерація, ФРН. Її особливість полягає у тому, що вона поєднує у собі ознаки як англо-американської так і континентальної моделі. Крім того, у ній гармонійно поєднане автономне місцеве самоврядування на низовому рівні з державним управлінням на рівні вищих органів державної влади [3, с. 32].

В країнах з іберійською моделлю самоврядування управління на місцях здійснюють обрані населенням представницькі органи місцевого самоврядування (наприклад, ради) і відповідні посадові особи (наприклад, мери, префекти), які одночасно є головами відповідних рад або їх виконавчих органів. Вони затверджуються органами центральної влади і отримують повноваження представників державної влади у відповідних адміністративно-територіальних одиницях з правом контролю за діяльністю ради. В країнах з такою системою місцевого самоврядування форми та способи державного управління мають перевагу перед повноваженнями місцевих представницьких органів [5, 39].

Радянська модель збереглася у Китаї, Північній Кореї та на Кубі. Її характерними особливостями є: 1) базується на запереченні розподілу влади на три гілки і визнанні повновладдя представницьких органів знизу до верху; 2) всі ради є органами державної влади на своїй території; 3) ради обирають інший державний колегіальний орган – виконавчий комітет, який одночасно підпорядковується цим радам та виконавчому комітету вищого рівня [6, с. 14].

Отже, досвід зарубіжних країн демонструє наявність значної палітри моделей місцевого самоврядування. Кожна країна визначає для себе саме той тип муніципальної моделі, який найбільшою мірою відповідає її конкретним умовам, пріоритетам загальнодержавної й муніципальної політики. З огляду на вищезазначені критерії ми вважаємо за необхідне перейняти досвід Франції та Польщі через певну подібність в організації, функціонуванні, а також реформуванні та розвитку місцевого самоврядування через низку змін, що сприяють значній самостійності у вирішенні місцевих справ та питань на користь інтересів простого місцевого населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє: До ефективніших суспільств. Доповідь Римському клубові / Пер. з англ. Б. Гаврилишина. – К. : Основи, 1993. – 238 с.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15. 10. 1985 р. [Електронний ресурс] : Закон України № 452/97-ВР. від 15.07.1997 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
3. Вайль И.М. Австралия: федерализм и высшие органы власти / И.М.Вайль - М.: Наука, 1970. - 245 с.
4. Васютин Ю. С. Местное самоуправление в зарубежных странах : [учеб. пособие] / Ю. С. Васютин, Н. А. Емельянов. – М. ; Тула : Гриф, 1998. – 153 с.
5. Правові засади місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та Україні: теоретико-правовий та порівняльний аналіз / О. О. Петришин ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місцевого самоврядування. — Харків : Право, 2014. — 189 с.
6. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В., Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право). Навчальний посібник - К.: Атіка, 2000. – 304 с.